



Ukraina sõjapõgenikud ja tööturg

25.08.2022

Selle lühianalüüsi andmed on pärit uurimisprojektist „*Temporary protected Ukrainians and other Ukrainians in Estonia, 2022*“, mida juhtis Jussi S. Jauhiainen (Turu ja Tartu Ülikool).

Lühiülevaade uuringule vastanutest

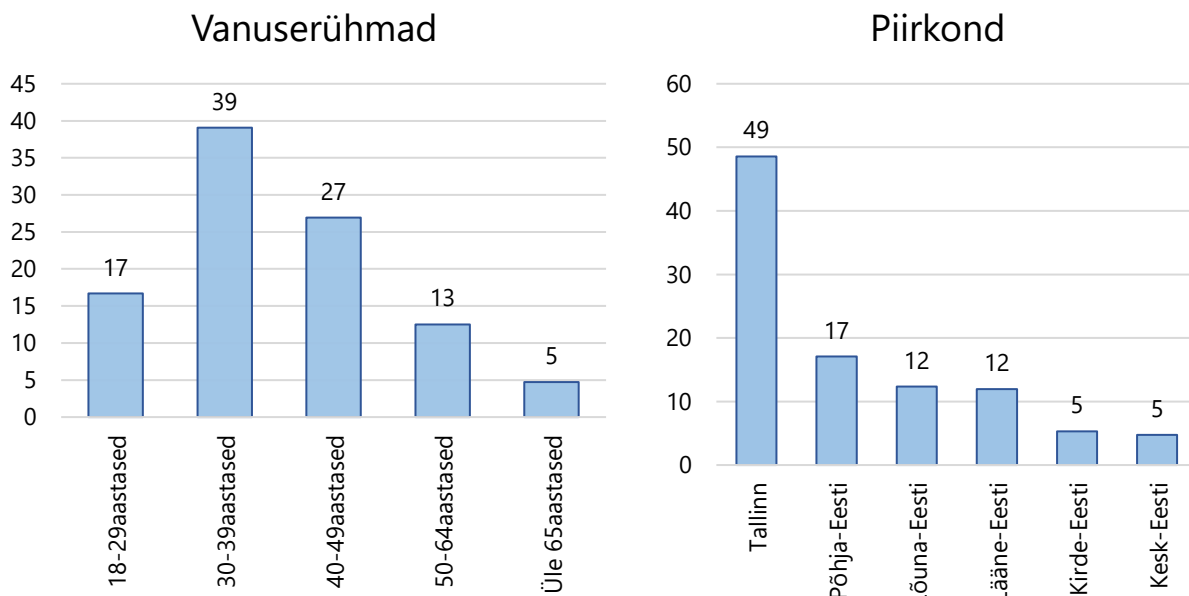
Andmed pärinevad poolstruktureeritud küsitlusest, millele vastas kokku 527 inimest, kellest 500 oli Eestis saanud juba ajutise kaitse (95%). Ülejäänud 27st 13 ootas vastust ajutise kaitse saamise osas, kuus viibisid Eestis piiramatul elamisloaga, kaks viisa alusel, viis polnud ühtegi luba veel taotlenud ning üks vastaja ei osanud oma staatust Eestis hinnata.

Vastajatest 91% (477) olid naised ning 9% mehed. Vastanutest 61% olid kaasas lapsed (nii enda kui ka kellegi teised lapsed) vanuses 0-17 aastat. Vastanute seas oli kõige enam 30-39aastaseid (39%) ning 40-49aastaseid (27%). Neid, kes ei kuulunud enam tööealise elanikkonna hulka oli kokku 5%.

Piirkondade jaoks kasutasime NUTS3 jaotust, mida kohendasime analüüsi jaoks sobivaks. Piirkonnad on järgmised:

- Tallinn;
- Põhja-Eesti – Harjumaa (välja arvatud Tallinn);
- Lääne-Eesti – Hiiumaa, Läänemaa, Pärnumaa, Saaremaa;
- Kesk-Eesti – Järvamaa, Lääne-Virumaa, Raplamaa;
- Kirde-Eesti – Ida-Virumaa;
- Lõuna-Eesti – Jõgevamaa, Põlvamaa, Tartumaa, Valgamaa, Viljandimaa, Võrumaa.

Piirkonniti oli kõige sagedasem elukoht Tallinn (49%), järgnes Põhja-Eesti ehk ülejäänud Harjumaa (17%). Seega elas Harjumaal kokku 66% vastanutest (Joonis 1). Kõrgharidusega vastajaid oli sõjapõgenike seas 62%.



Joonis 1. Ukraina sõjapõgenikud vanuserühma ja elukoha piirkonna järgi, %

Tööturul osalemine

Küsitluses osalenute tööturustaatus jagunes kolme erineva staatuse (hõivatud, töötud, mitteaktiivne) järgmiselt: 34% vastanutest olid tööga hõivatud, 55% olid töötud ja 11% mitteaktiivsed. Viimaste hulka kuulusid näiteks õpilased, pensionärid, majapidamise ja laste eest hoolitsejad. Oluline on märkida, et vastaja loeti mitteaktiivse hulka, kui lisaks tema enda poolt määratud tööturustaatusle oli ta ka hiljem vastanud, et ta ei otsi tööd. Hõivatutest omakorda 78% töötas täisajaga, 17% osalise tööajaga ning 5% olid iseendale tööandjad (*self-employed*).

Meeste ja naiste hõivestaatus vahel polnud statistiliselt olulisi erinevusi. Vanuserühmiti on näha, et kõige rohkem olid tööturul hõivatud nooremaelised (18-29aastased), samal ajal oli nende seas ka kõige enam mitteaktiivseid, kes olid peamiselt kas õpilased või need, kes hoolitsevad laste või teiste leibkonnaliikmete eest. Töötute osakaal oli suurim 50-64aastaste seas. Vanemaelistel, eelkõige neil, kes liginevad pensionieale, võib olla keerulisem tööd leida. Ukraina sõjapõgenikel raskendab töö leidmist tõenäoliselt ka keelebarjäär: selle vanuserühma inimestest valdas vene keelt 88% vastanutest, kuid inglise keelt vaid 15%. Märtsis Eestisse saabunute seas oli enim hõivatuid, mis on ka loogiline tulemus, kuivõrd nendel inimestel on olnud rohkem aega oma elukorralduse sättemiseks, lastele hoiukohtade leidmiseks ning ka töö otsimiseks. Need inimesed, kes töötasid Ukrainas, on soovinud ka Eestis olla tööturul aktiivsed (39% neist olid hõivatud ning 56% töötud).

Nagu eespool välja toodud, elab 2/3 Ukraina sõjapõgenikest Tallinnas või Harjumaal. 30% Tallinna ning 39% Põhja-Eesti sõjapõgenikest oli leidnud endale töökoha. Kõige suurem oli hõivatute osakaal Lõuna-



Eestis, kus töö on leidnud 48% vastanutest. Töötuse määr oli suurim aga Kirde-Eestis, kus 75% vastanutest on töötud. Mitteaktiivsete osakaal oli kõige suurem Lääne-Eestis (Tabel 1).

Tabel 1. Ukraina sõjapõgenike tööturustaatus

Grupp	Hõivatud (%)	Töötu (%)	Mitteaktiivne (%)	Kokku (N)
Mehed	36	58	6	50
Naised	34	55	12	471
Vanuserühm				
18-29aastased	43	44	13	86
30-39aastased	31	61	8	205
40-49aastased	40	55	4	141
50-64aastased	30	63	8	64
Üle 65aastased	0	20	80	25
Haridus				
Kõrgharidus	33	55	12	321
Pole kõrgharidust	35	55	11	200
Eestise saabumise aeg				
märts.22	45	44	11	310
apr.22	21	68	12	121
mai.22	14	76	10	90
Lapsed				
Lapsed Eestis	34	57	9	320
Pole lapsi Eestis	33	52	15	201
Hõivestaatus Ukrainas				
Töötas Ukrainas	39	56	5	405
Ei töötanud Ukrainas	15	53	33	116
Piirkond				
Kesk-Eesti	44	48	8	25
Kirde-Eesti	21	75	4	28
Lõuna-Eesti	48	44	8	63
Lääne-Eesti	29	52	19	59
Põhja-Eesti	39	51	10	90
Tallinn	30	58	12	252
Kokku	34	55	11	521

Märkus: rohelise taustaga toodud tulemuste korral on gruppide vaheline erinevus statistiliselt oluline, oranži tausta puhul mitte.



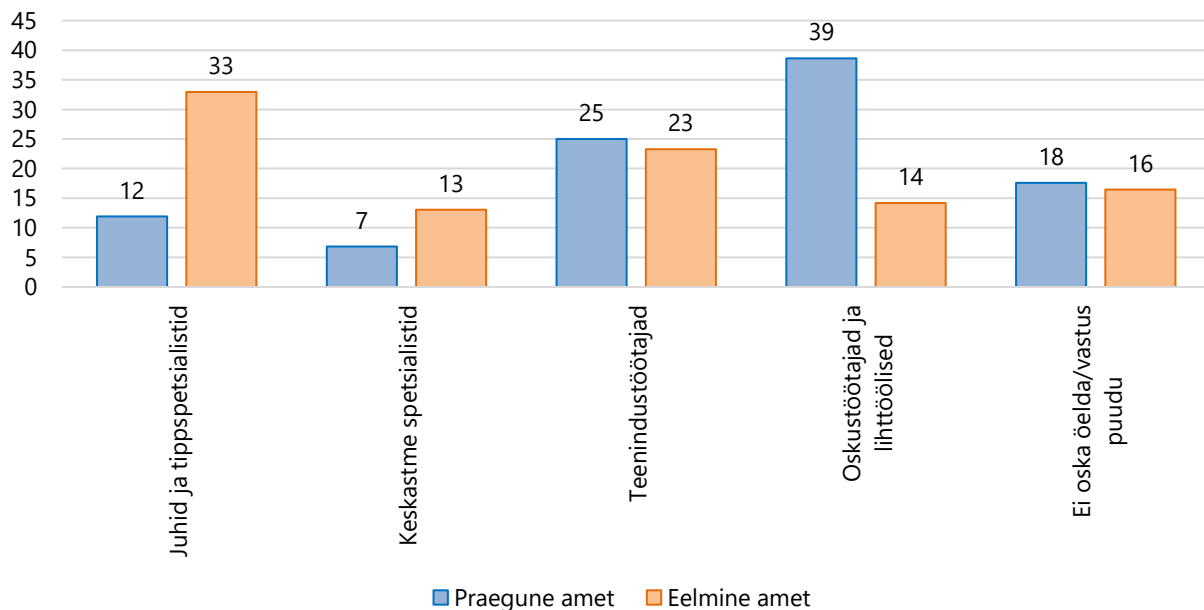
Töötajad

Need Ukraina sõjapõgenikud, kes on Eestis leidnud endale töökoha, on kõige enam öelnud, et töökoht leiti sõprade ja tuttavate abiga (38%), sotsiaalmeediat mainiti 32% juhtudest, uusi Eesti tutvusi 28% ning Eesti Töötukassat 27% juhtudest¹.

Töötajate ametikohtade rühmitamisel kasutasime ISCO-08 ühekohalisi koode. Ühekohalised koodid koondasime järgmistesse rühmadesse:

- juhid ja tippspetsialistid (ISCO-08 koodid 1 (seadusandjad, kõrgemad ametnikud ja juhid) ja 2 (tippspetsialistid));
- keskastme spetsialistid (ISCO-08 kood 3 (tehnikud ja keskastme spetsialistid));
- teenindustöötajad (ISCO-08 koodid 4 (kontoritöötajad ja klienditeenindajad) ja 5 (teenindus- ja müügitöötajad));
- oskustöötajad ja lihttöölised (ISCO-08 koodid 6 (põllumajanduse, metsanduse, jahinduse ja kalanduse oskustöölised), 7 (oskustöötajad ja käsitöölised), 8 (seadme- ja masinaoperaatorid ja koostajad) ja 9 (lihttöölised)).

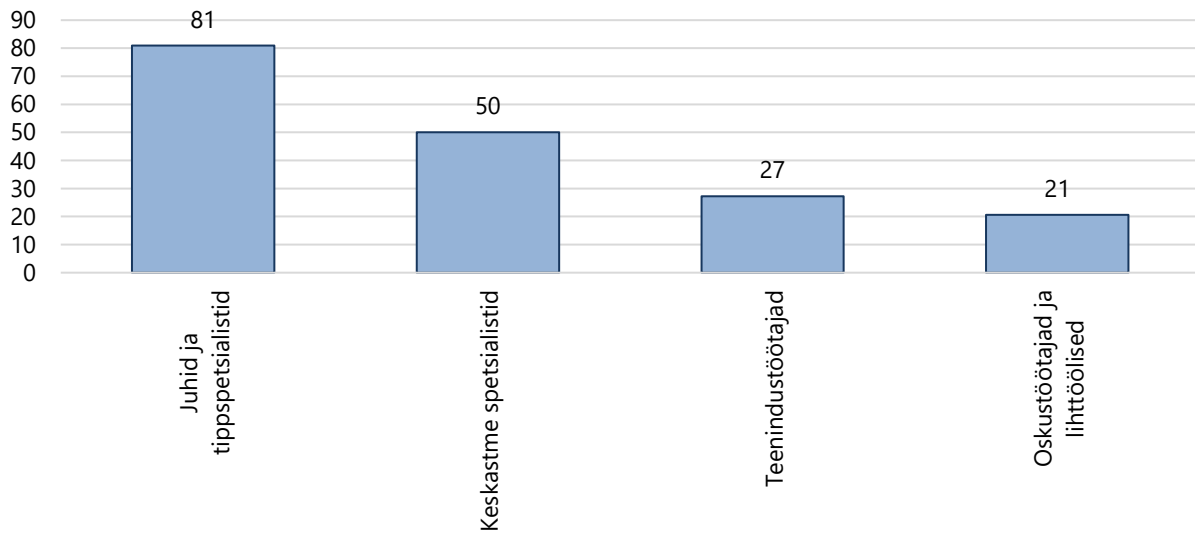
Töö leidnud Ukraina sõjapõgenike seas on kõige enam neid, kes eelnevalt on töötanud juhtide või tippspetsialistidena (33%) või teenindustöötajatena (23%). Samal ajal töötatakse Eestis enim oskus- ja lihttöölisena (39%) ning teenindustöötajatena (19%) (Joonis 2).



Joonis 2. Töötavate Ukraina sõjapõgenike eelmised ametid ning ametid Eestis, %. N=176

¹ Vastaja võis sellele küsimusele anda mitu vastust, seega võis juhtuda, et töökohta leidmisel kasutati mitut erinevat varinat korraka.

33% töötavatest Ukraina sõjapõgenikest väitis, et nende töökoht Eestis on sarnane nende töökohaga Ukrainas, seega 67% juhtudest see nii ei ole. Mida kõrgem on inimese ametialane positsioon, seda suurem osakaal vastas, et töö Eestis on sarnane tööga Ukrainas. 81% neist, kes töötavad Eestis tippspetsialisti või juhi ametikohal, töötas samal positsioonil ka Ukrainas. Need, kes töötasid aga Eestis näiteks oskustöölise või lihtöölise ametikohal, olid 21% juhtudest samal positsioonil hõivatud ka Ukrainas. Samaväärse töö tegemine pole teatud juhtudel võimalik keelebarjääri tõttu. Samuti nõuavad mitmed ametid spetsiifilisi teadmisi kohalike olude, seaduste jne kohta, mida Ukraina sõjapõgenikel samuti pole. Lisaks on mõnel juhul (nt meditsiinitöötajad) probleemiks kvalifikatsiooni tõendamine (Joonis 3).



Joonis 3. Ameti sarnasus eelmise ametiga praeguse Eesti töökoha ameti järgi, %. N=145



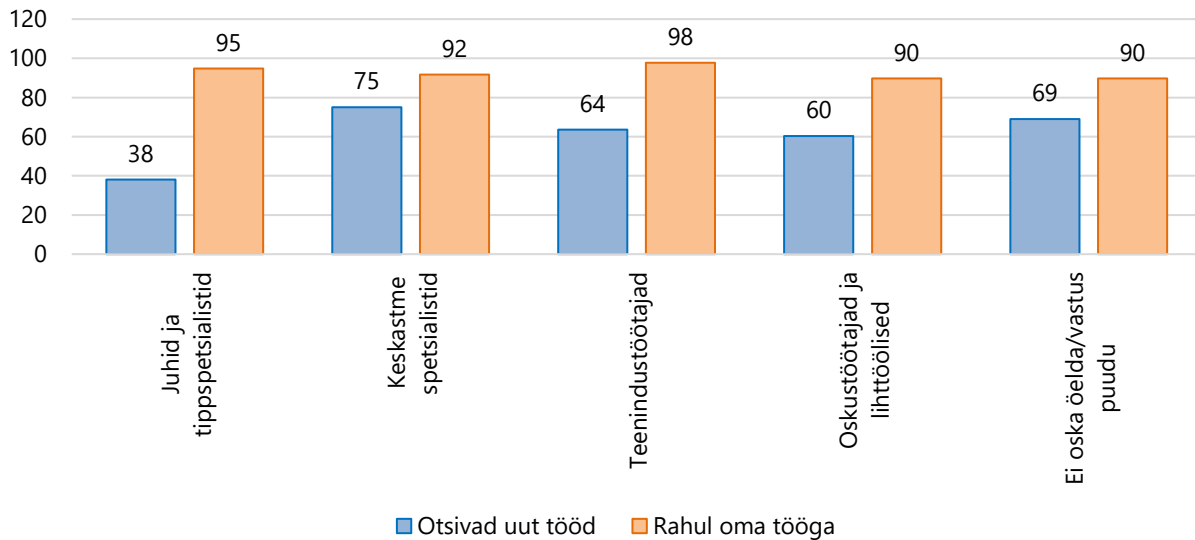
Meditsiini- ja haridustöötajatest sõjapõgenikud

Küsitlusele vastanud Ukraina sõjapõgenikest töötas Ukrainas 410 vastajat, kellest 374 olid andnud infot ka nende ametite kohta. Arvestades ISCO-08 kahekohalisi koode, oli vastanute seas 35 meditsiinitöötajat (9,4%) ning 32 haridustöötajat (8,6%). Meditsiinitöötajatest läksid arvesse nii tervishoiu tippspetsialistid (ISCO-08 kood 22), kuhu kuuluvad nii arstid, õendustöötajad, muud tervishoiu tippspetsialistid, kui ka näiteks abistavad tervishoiutöötajad (ISCO-08 kood 32). Haridustöötajate puhul arvestasime ISCO-08 koodiga 23, mille alla kuuluvad nii kooliõpetajad, kõrgkoolide õppejõud kui ka näiteks lasteaiaõpetajad.

Vaadates lähemalt meditsiinitöötajate tööturustaatus Eestis, siis selgub, et neist olid küsitluse hetkel hõivatud 28,6% (kokku 10 meditsiinitöötajat) ning töötud 57% (kokku 20 inimest), ülejäänud oli mitteaktiivsed või polnud oma tööturustaatus kohta infot avaldanud. Töötajatest omakorda 5 töötajat olid hõivatud meditsiinivaldkonna töötajana, ülejäänud töötasid teeninduses, koristajana. Seega on tööturul meditsiinitöötajaid, kes otsivad tööd ning ka neid töötajaid, kes küll olid leidnud endale töökohta, kuid töökoht ei vastanud nende kvalifikatsioonile.

Haridustöötajatest töötas 46,9% (kokku 15 inimest) ning sama palju oli ka töötuid. Hõivatud haridustöötajatest kolmandik olid leidnud endale rakendust haridusvaldkonnas, ülejäänud töötasid näiteks lihttöölisena, müügitöötajatena, hooldustöötajatena. Ilmselt on ukrainlastest haridustöötajatel kergem erialalist rakendust leida, eriti olukorras, kus Tallinnas avab septembris uksed Ukraina vabaduse kool.

Praegu töötavatest Ukraina sõjapõgenikest otsib uut töökohta kokku 61%. Enamik neist, kes otsivad uut töökohta, pole rahul töötasu või töötingimustega (65%) ning 31% uue töö otsijatest soovib leida töökohta, mis oleks teises valdkonnas või sobituks paremini kokku vastaja kvalifikatsiooniga ja oskustega. Kõige vähem otsivad uut tööd need vastajad, kes on Eestis hõivatud tippspetsialistide ja juhtidena. Tööga rahulolu (vastaja oli oma tööga kas täiesti rahul või osaliselt rahul) on väga suur kõikide ametialade seas. Teenindustöötajate seas on see näitaja lausa 98% (Joonis 4).



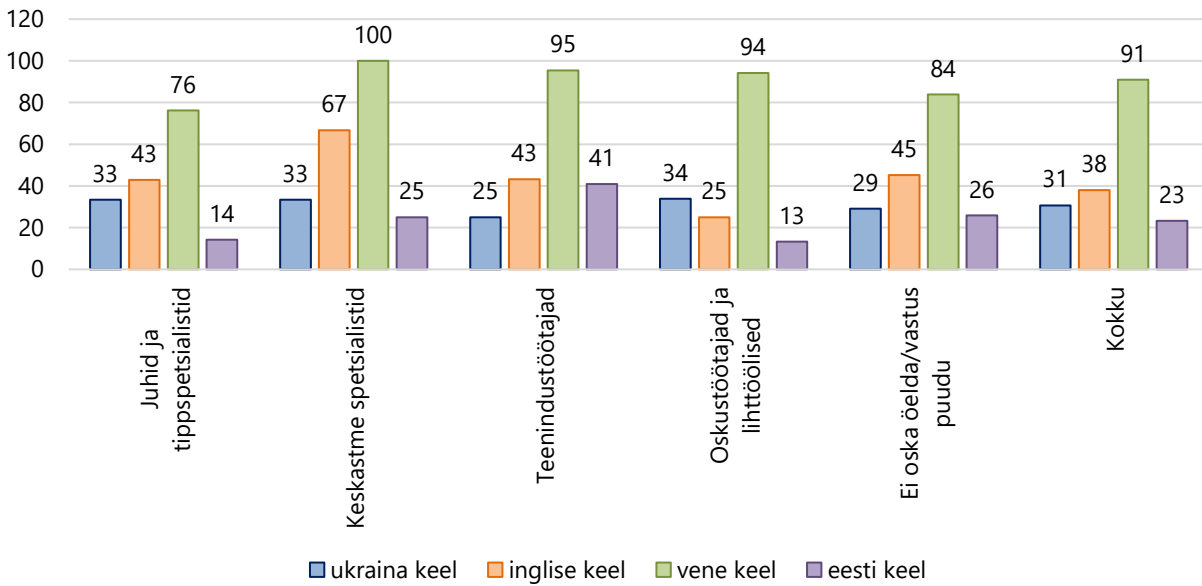
Joonis 4. Töö otsimine ja rahulolu tööga Eesti töökoha ameti järgi, %. N=176

Esmapilgul võib tunduda ootamatu, et kuigi töökohaga ollakse kas täiesti rahul või osaliselt rahul, kuid samal ajal otsitakse endale uut töökohta. Samas on näiteks 12% töötajatest välja toonud, et parim asi nende töö juures on see, et neil üldse on töö ning seega ka võimalik sissetulekut teenida.

Üheks suuremaks probleemiks tööturule sisenemisel võõras riigis on kohaliku keele oskuse puudumine. Ukraina sõjapõgenikest 91% on öelnud, et nad oskavad vene keelt, inglise keele oskajaid on 28% ning eesti keelt valdab 12%. Juba töötavate inimeste seas on eesti keele oskajaid 14%, vene keele puhul on see näitaja 91% ning inglise keelt räägib 35% töötavatest sõjapõgenikest.

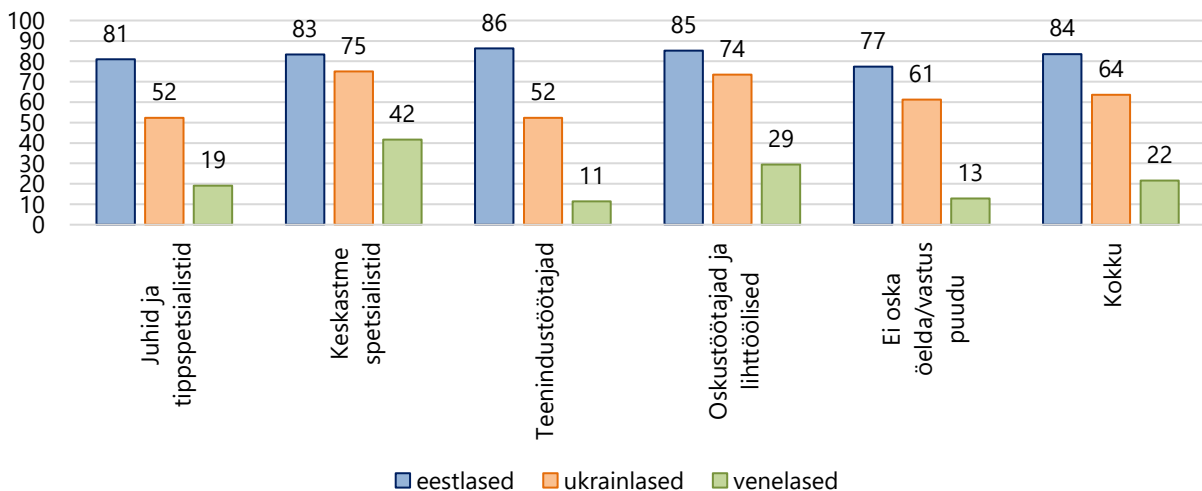
Töö tegemiseks on oluline osata keelt sel määral, et saada aru oma tööülesannetest, nendega hakkama saada ning suhelda kolleegidega. Ukrainast pärit inimesed kasutavad töökohal kõige sagedamini vene keelt.² Kõige vähem on vene keel tööalaselt kasutuses inimestel, kes töötavad juhtide või tippspetsialistidena. Ukraina keelt kasutavad kõige vähem teenindustöötajad – see on ka üsna ootuspärane, kuna nende tööülesandeks on enamasti klientidega suhtlemine ning seetõttu tuleb kasutada keelt, millest Eesti ühiskonnas aru saadakse. Inglise keele kasutamine töökeskkonnas on kõige levinum keskmise spetsialistide (67%) ning teenindustöötajate ja juhtide ning tippspetsialistide (43%) seas. Eesti keelt kasutab töökeskkonnas kokku 23% vastanutest (Joonis 5).

² Vastaja võis valida mitu varianti



Joonis 5. Erinevate keelte kasutamine töökeskkonnas, %. N=176

Inimese rahulolu tööga mõjutavad ka kolleegid – nende abivalmidus, juhendamine, võimalus nendega suhelda. Ukraina sõjapõgenikel oli kolleegide seas enim eestlasi³ ning seda kõikide ametialade lõikes. Ukrainlastest kolleege oli kõige vähem juhtide ning tippspetsialistidena töötavate seas (52%), teistel ametialadel aga ütles üle 70% vastanutest, et nende kolleegide seas on ka ukrainlasi. Arvestades, et töökohta leidmisel mainiti sõprade ja tuttavate abi 38% juhtudest, siis võib olla olnud olukordi, kus töökoht leiti endale oma sõbra või tuttava töandja juures. Venelastest kolleege mainis 22% ning kõige enam on vene rahvusest kolleege keskastme spetsialistidel (Joonis 6).



Joonis 6. Kolleegide rahvus töötaja ametiala järgi, %. N=176

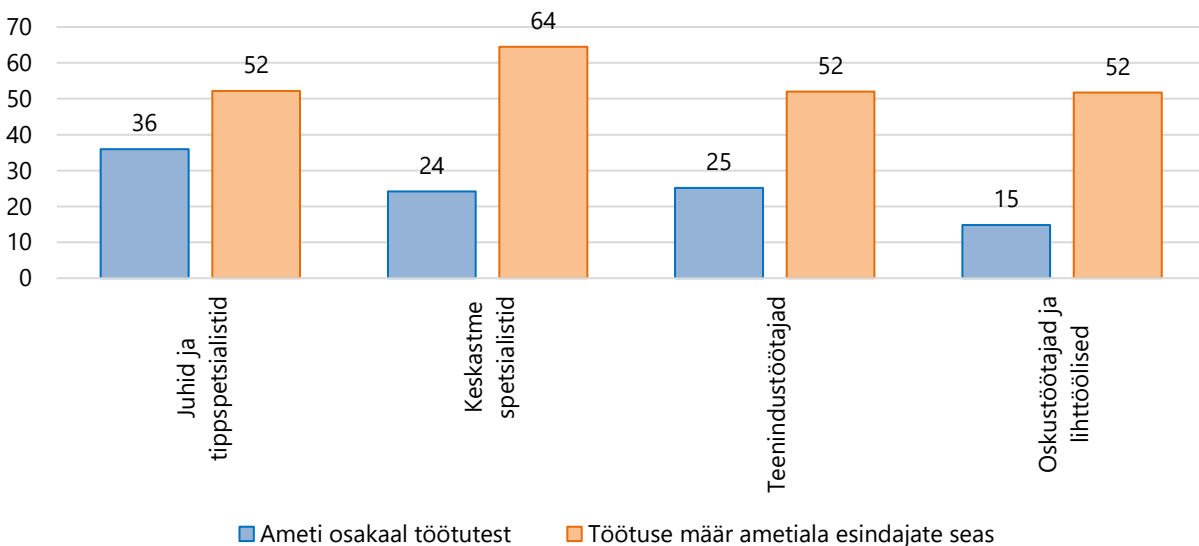
³ Vastajal oli võimalik valida mitu varianti



Täisajaga töötavatest Ukraina sõjapõgenikest andsid oma töötasu (brutotöötasu) kohta infot 79 (58%). Keskmise töötasu analüüsimiseks, aga jätsime välja mõned äärmuslikud vaatlused ning seega jäi alles info 76 vastaja kohta. Täisajaga töötajate keskmine töötasu oli 786 eurot (standardhälve 168). Kuna vaatluste arv on väga väike, siis rühmade kaupa (sugu, vanuserühm, haridus, amet) ei ole võimalik keskmist töötasu analüüsida, kuna erinevused rühmade vahel ei ole statistiliselt olulised.

Töötud

55% küsitluses osalenud Ukraina sõjapõgenikest olid töötud. Tabel 1 on esitatud kokkuvõttev statistika erinevate rühmade lõikes. Vaadates ametite kaupa neid, kes olid töötud, selgub, et töötute hulgas on kõige rohkem neid, kes olid Ukrainas hõivatud tippspetsialistide ja juhtidena (36%) ning teenindustöötajatena (25%). Töötuse määr ametiala lõikes on suurim keskastme spetsialistide seas (64%). Üsna suur on töötuse määr ka juhtide ja tippspetsialistide ametiala lõikes (52%) ning vaadates eraldi töötuse määra vaid juhtide seas, siis oli see näitaja 61%. Selle ameti puhul võib olla Eestis keeruline rakendust leida eelkõige kohalike olude, seaduste mittetundmise ning ka keelebarjääri tõttu (Joonis 7).

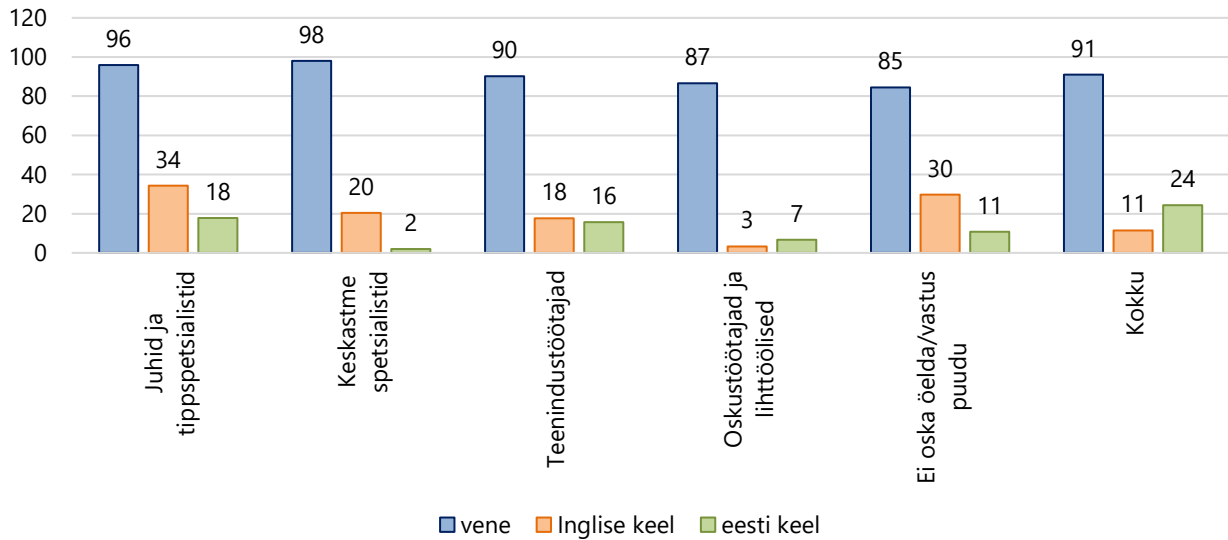


Joonis 7. Töötud Ukraina sõjapõgenikud, ametiala osakaal töötute seas ning töötuse määr, %. N=203

Töö otsimisel kasutatakse mitmeid kanaleid: sotsiaalmeediat mainis 73%, Töötukassat 79%, sõpru ja tuttavaid 46% ning uusi tutvusi Eestis 46% tööotsijatest. Töötukassasse pöördunute osakaal on üsna suur, mis viitab, et teadlikkus Töötukassast ning seal pakutavatest teenustest on suur.

Töö otsimisel ning tööle asumisel on lisaks ametialastele oskustele oluline ka keeleoskus. Need Ukraina sõjapõgenikud, kes olid küsitluse hetkel töötud, oskavad 91% vene keelt. Vene keelt osatakse hästi sõltumata ametialast. Inglise keelt oskavad enam juhid ning tippspetsialistid, kõige kehvem on inglise

keele oskus nende seas, kes enne Eestisse tulekut olid töötanud oskus- või lihttöölise ametikohal. Eesti keelt ⁴oskavad vähesel määral enim juhid ning tippspetsialistid (Joonis 8).



Joonis 8. Töötute keeleoskus eelmise ametiala järgi, %. N=287

⁴ Keeleoskuse hindamisel arvestati, et vastaja oskab eesti keelt, kui ta oli hinnanud oma keeleoskust kas või madalaks. Vene keele ja inglise keele korral loeti keeleoskuseks seda, kui vastaja oli märkinud, et valdab keelt emakeelena, hästi või mõõdukalt.